

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΗΘΙΚΗ

Ενότητα 1: Εισαγωγή στην έννοια και την ύλη της Εφαρμοσμένης Ηθικής

Παρούσης Μιχαήλ

Τμήμα Φιλοσοφίας

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά **ΠΠ**
μαθήματα

Σκοποί ενότητας

1. Το πεδίο της Εφαρμοσμένης Ηθικής
 2. Σχέση της Εφαρμοσμένης Ηθικής με την Ηθική Φιλοσοφική Παράδοση
 3. Μεταηθική και Εφαρμοσμένη Ηθική
 4. Η Επιστημολογική αυτονομία της Εφαρμοσμένης Ηθικής
 5. Η έννοια του ηθικού διλήμματος
 6. Η εφαρμοσμένη Ηθική ως δημόσια ηθική
 7. Εφαρμοσμένη Ηθική και κοινωνικά κινήματα
 8. Εφαρμοσμένη Ηθική και Τεχνολογία
 9. Πεδία της Εφαρμοσμένης Ηθικής
 10. Βιοτικές κρίσεις και ηθικά επιχειρήματα
-

1. Το πεδίο της Εφαρμοσμένης Ηθικής

Το πεδίο της ηθικής που περιλαμβάνει αφενός την επαγγελματική ηθική, όπως την ηθική των επιχειρήσεων, την ηθική των μηχανικών και την ιατρική ηθική, αφετέρου την πρακτική ηθική, όπως τη περιβαλλοντική ηθική, που είναι εφαρμοσμένη και συνεπώς πρακτική και όχι θεωρητική.

2. Σχέση της Εφαρμοσμένης Ηθικής με την Ηθική Φιλοσοφική Παράδοση

Εφόσον υπάρχει η Εφαρμοσμένη Ηθική ως όρος θα πρέπει να υπάρχει και μία μη εφαρμοσμένη ηθική. Είναι η Ηθική Φιλοσοφική Παράδοση, η οποία αναφέρεται στην προσωπική ελευθερία επιλογής για αυτοδέσμευση σε ένα αξιακό σύστημα, μη εφαρμοσμένη ηθική; Μπορούμε να δούμε την Αριστοτελική Ηθική, την Καντιανή Ηθική, η οποία είναι εφαρμόσιμη στην

καθημερινή ζωή, διότι απαντά σε βασικά ερωτήματα ηθικής "αν είναι σωστός ο τρόπος που ζούμε ή όχι, εάν ο στόχοι και τα μέσα για να τους πετύχουμε είναι σωστά". Μπορούμε να δούμε επίσης και την χριστιανική ηθική παράδοση, η οποία στηρίζεται στον δεκάλογο που είναι ένα σύστημα κανόνων που δημιουργεί υποχρεώσεις και καθήκοντα σε εκείνους οι οποίοι είναι πιστοί.

3. Μεταηθική και Εφαρμοσμένη Ηθική

Η Μεταηθική είναι η παράδοση της ηθικής φιλοσοφίας μέσα από την φιλοσοφία της γλώσσας και την αναλυτική φιλοσοφία. Είναι το πρώτο σύνολο φιλοσοφικού λόγου της ηθικής, το οποίο ασχολείται καθαρά με την αναγνώριση και την θεμελίωση ηθικών κρίσεων και όχι πράξεων. Άρα, λοιπόν ο στόχος της Μεταηθικής ήταν η θεμελίωση του γνωσιακού χαρακτήρα της ηθικότητας και όχι του περιεχομένου της ηθικότητας. Δεν απαντάει στο τί πρέπει να κάνω σε μια συγκεκριμένη κατάσταση αλλά στο πώς είναι αρθρωμένο ένα ηθικό επιχείρημα.

Άρα, η Εφαρμοσμένη Ηθική έχει να κάνει με την όλη ηθική παράδοση μέχρι την Μεταηθική, στον βαθμό που:

- 1.η ηθική παράδοση αναφέρεται στην προσωπική ελευθερία επιλογής για αυτοδέσμευση σε ένα αξιακό σύστημα
- 2.αποτελεί μία αντίδραση της πρακτικής φιλοσοφίας στην καθαρή Μεταηθική
- 3.σε αντίθεση με την Μεταηθική είναι σύστημα λόγου συνθετικό και όχι αναλυτικό

4. Η εφαρμοσμένη Ηθική ως δημόσια ηθική

Η Εφαρμοσμένη Ηθική δεν είναι αναφέρεται μόνο σε μια προσωπική ελευθερία επιλογής , δηλαδή αυτό που την διακρίνει από τη υπόλοιπη ηθική παράδοση είναι ότι ο χαρακτήρας της είναι δημόσιος, δεν είναι προσωπικός, ιδιωτικός. Άρα, η Εφαρμοσμένη Ηθική είναι ένα είδος δημόσιας ηθικής. Δεν έχει διαφορετικό σύστημα αξιών από την παραδοσιακή Ηθική. Οι αξίες της παραδοσιακής ηθικής δεν μετατρέπονται. Απλά θα δούμε ότι η Εφαρμοσμένη Ηθική , εφόσον έχει να κάνει με το δημόσιο χαρακτήρα της ηθικής, θα εξελίσσεται θεσμικά μέσα σε ένα

δημόσιο χώρο και μέσα από ένα δημόσιο λόγο. Έτσι, αλλάζει σχεδόν ο σκοπός της ηθικής σκέψης. Έχουμε ένα σύνολο αποφάνσεων, ένα σύνολο θεσμών, το οποίο ήρθε να παίξει έναν διαφορετικό ρόλο απ' ότι η ηθική σε προσωπικό επίπεδο. Η Εφαρμοσμένη Ηθική είναι δημόσια και από την ίδια της τη προέλευση, διότι εάν ορίσουμε πρόχειρα την Εφαρμοσμένη Ηθική μπορούμε να πούμε ότι είναι η ενεργοποίηση ηθικών κρίσεων για ενεργοποίηση δημόσιων ζητημάτων.

5. Η Εφαρμοσμένη Ηθική και τα κοινωνικά κινήματα

Το πρόβλημα στην κοινωνία είναι εάν φτάνει η πολιτική και το δίκαιο να ρυθμίσουν τις ανθρώπινες υποθέσεις. Δεν υπάρχει μία καθαρά πολιτική απόφαση ή μία καθαρά νομική. Αλλά έτσι ήταν πάντα. Γιατί ξαφνικά υπάρχει η ανάγκη της Εφαρμοσμένης Ηθικής; Αυτό σχετίζεται με ορισμένες ιστορικές παραμέτρους. Η Εφαρμοσμένη Ηθική έχει ταυτιστεί με τα κοινωνικά κινήματα αμφισβήτησης της κατεστημένης πολιτικής. Τέτοια είναι το αντιρατσιστικό κίνημα, το φεμινιστικό. Όλα αυτά τα κινήματα είναι οργανωμένες ενέργειες στο χώρο της κοινωνίας, τα οποία κάνουν κριτική σε μια κρατούσα πολιτική κατάσταση από ηθική σκοπιά. Δηλαδή, δεν υπάρχει αντίδραση στον πόλεμο απλά γιατί κοστίζει ζωές αλλά αμφισβητείται η ηθική του θεμελίωση. Το πρόβλημα δεν είναι ο ίδιος ο πόλεμος αλλά η σκοπιμότητα και η ηθική θεμελίωσή του. Ο φεμινισμός, για παράδειγμα, θέτει την ανισότητα δικαιωμάτων της γυναίκας με τον άνδρα ως ένα ηθικό πρόβλημα, ως ένα ζήτημα ηθικής τάξης. Θέτει δηλαδή ένα ηθικό επιχείρημα. Όπως, επίσης, υπάρχει ηθική τάξη και στο περιβάλλον η οποία έγκειται στο ζήτημα στο τί κόσμο θα αφήσουμε στις επόμενες γενιές. Δηλαδή, η υποχρέωσή μας να διατηρήσουμε την εκμεταλλευσιμότητα του κόσμου και να αφήσουμε στις επόμενες γενιές ένα περιβάλλον βιώσιμο είναι μία ηθική υποχρέωση.

6. Εφαρμοσμένη Ηθική και Τεχνολογία

Όλα τα παραπάνω έχουν να κάνουν με μία κατάσταση που ονομάζεται Τεχνολογία. Ουσιαστικά, δηλαδή η Εφαρμοσμένη Ηθική δεν είναι παρά μια προσπάθεια εφαρμογής ηθικών αξιών σε μια εποχή που η τεχνολογία μας δίνει δυνατότητες που υπερβαίνουν τις μέχρι τώρα αξίες μας. Η Τεχνολογία σχετίζεται με τον πόλεμο, το περιβάλλον αλλά η μεγαλύτερη τεχνολογία έχει να κάνει με την επέμβαση στην ανθρώπινη γενετική ταυτότητα. Αυτό προέρχεται από τη δυνατότητα γνώσης του γενετικού μας κώδικα. Οι τεχνολογίες για τις οποίες συζητάμε έχουν να

κάνουν με την επέμβαση και παρέμβαση σε αυτό που μέχρι τώρα ονομάζαμε ανθρώπινη τυχειότητα. Και σε αυτό το σημείο έρχεται η Εφαρμοσμένη Ηθική να δώσει στον κοινωνικό διάλογο επιχειρήματα υπέρ ή κατά της εφαρμογής κάποιων τεχνολογιών. Η ίδια η τεχνολογία έχει δημιουργήσει την αναγκαιότητα ύπαρξης της εφαρμοσμένης ηθικής για να συζητήσουμε για τα όριά της. Πού πρέπει και μέχρι πού μπορεί να φτάσει η τεχνολογία σαν εφαρμογή; Τα επιχειρήματα που αναπτύσσονται για τα όρια της τεχνολογικής εξέλιξης είναι το βασικό θέμα της εφαρμοσμένης ηθικής ως δημόσιου λόγου.

7. Παρακολουθηματικός χαρακτήρας της Εφαρμοσμένης Ηθικής

Έχει η Εφαρμοσμένη Ηθική ή όχι ένα παρακολουθηματικό χαρακτήρα σε σχέση με την κλασική ηθική; Δηλαδή, είναι ένα παράρτημα της κλασικής ηθικής ή είναι ένας λόγος αυτόνομος και αυτοδύναμος; Ποιοί είναι οι θεσμοί μέσα στους οποίους αναπτύσσεται η Εφαρμοσμένη Ηθική και αν γι' αυτό τον λόγο έχει μια ιδιαίτερη ιδιοσυστασία, ιδιόλεκτο, ιδιόμορφο, ιδιόπρακτο;

8. Η έννοια του ηθικού διλήμματος μεταξύ συγκρουόμενων αξιών

Στην Εφαρμοσμένη Ηθική όταν έχω ένα ηθικό δίλημμα είναι διαφορετικό από ένα δίλημμα της παραδοσιακής ηθικής. Η παραδοσιακή ηθική παράδοση σου θέτει το δίλημμα να επιλέξεις ή το ένα ή το άλλο ή το καλό ή το κακό ή την αξία ή την απαξία. Η Εφαρμοσμένη Ηθική είναι εκείνο το πεδίο λήψης αποφάσεων όπου επικρατούν συγκρουόμενες αξίες. Το ηθικό δίλημμα στην Εφαρμοσμένη Ηθική είναι μεταξύ συγκρουόμενων αξιών.

Ένα τέτοιο παράδειγμα ηθικού διλήμματος με συγκρουόμενες αξίες είναι αυτό της αθέλητης εγκυμοσύνης και της επιλογής της άμβλωσης. Στην περίπτωση αυτή έχουμε τις εξής αξίες: από τη μία η αξία της ζωής του εμβρύου και από την άλλη η αξία της ελευθερίας της γυναίκας. Στην Εφαρμοσμένη Ηθική υποχρεούμαστε να πραγματώσουμε και τις δύο αξίες. Δεν καταργούμε καμία από τις δύο αξίες. Η Εφαρμοσμένη Ηθική θα πρέπει να σταθμίσει τα δύο αγαθά και να δώσει λύση στο ζήτημα. Η στάθμιση δίνει και την γνωσιακή αυτονομία στην Εφαρμοσμένη Ηθική.

9. Γνωσιακή αυτονομία Εφαρμοσμένης Ηθικής

Αναπτύσσονται επιχειρήματα νέου τύπου σκέψης σε αυτό το χώρο, ο οποίος αποτελείται από τρία μέρη τα οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους:

1. η ηθική σκέψη
2. η πολιτική απόφαση
3. η νομική υλοποίηση

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Παρούσης Μιχαήλ 2015. «Εφαρμοσμένη Ηθική. Εισαγωγή στην έννοια και τη ύλη της Εφαρμοσμένης Ηθικής». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PHIL1898/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως Μη Εμπορική ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

